

**“O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH
STRATEGIYASI (2019–2030): NAZARIY ASOSLAR, AMALIY
IMKONIYATLAR VA ISTIQBOL TAHLILI”**

Karimova Sayyora Abdurashid qizi

Annotatsiya Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida 2019-yil 4-oktabr kuni qabul qilingan PQ-4477-sonli “2019–2030-yillar davrida O‘zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi Prezident qarorining mazmun-mohiyati, asosiy yo‘nalishlari hamda amaliy ahamiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Qarorda belgilangan strategik maqsad va vazifalar, xususan energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, iqlim o‘zgarishiga moslashish, ekologik barqarorlikni ta‘minlash, moliyaviy va institutsional mexanizmlarni takomillashtirish masalalari chuqur o‘rganiladi. Shuningdek, mazkur strategiyaning xalqaro tajriba bilan uyg‘unligi, BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG-2030) doirasida tutgan o‘rni hamda mamlakat iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy taraqqiyotiga qo‘shadigan hissassi ochib beriladi. Maqolada ushbu qaror ijrosi jarayonida yuzaga keladigan muammolar, ularni bartarafetishning ilmiy asoslangan mexanizmlari va istiqboldagi imkoniyatlar tahlil qilinadi. Tadqiqot yakunida O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning samaradorligini oshirish uchun nazariy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, Prezident qarori PQ-4477, qayta tiklanuvchi energiya, energiya samaradorligi, ekologik barqarorlik, iqlim o‘zgarishi, moliyaviy mexanizmlar, institutsional islohotlar, innovatsion texnologiyalar, resurslardan samarali foydalanish, xalqaro hamkorlik.

Abstract This article provides a scientific analysis of the content, main directions, and practical significance of the Presidential Decree of the Republic of Uzbekistan No. PQ-4477 of October 4, 2019, “On approval of the Strategy for the transition of the Republic of Uzbekistan to a green economy for 2019–2030.” The decree sets out strategic goals and tasks, in particular increasing energy efficiency, developing renewable energy sources, adapting to climate change, ensuring environmental sustainability, and improving financial and institutional mechanisms, all of which are thoroughly examined. Moreover, the article highlights the alignment of this strategy with international experience, its role within the framework of the UN Sustainable Development Goals (SDG-2030), and its contribution to the economic, environmental, and social development of the country. The study also analyzes the challenges arising during the implementation of this decree, scientifically grounded mechanisms for overcoming them, and future opportunities. In conclusion, the article develops theoretical and practical recommendations to enhance the effectiveness of the green economy transition in Uzbekistan.

Keywords: *green economy, sustainable development, Presidential Decree PQ-4477, renewable energy, energy efficiency, environmental sustainability, climate change, financial mechanisms, institutional reforms, innovative technologies, efficient use of resources, international cooperation.*

So‘nggi yillarda jahon hamjamiyatida ekologik barqarorlik va iqtisodiy o‘rishni uyg‘unlashtirish masalasi dolzarb mavzulardan biriga aylandi. Iqlim o‘zgarishi, tabiiy resurslarning kamayib borishi va ekologik muammolarning keskinlashuvi davlatlarni an’anaviy iqtisodiy yondashuvlardan voz kechib, yashil iqtisodiyot konsepsiyasiga o‘tishga undamoqda. Yashil iqtisodiyot nafaqat ekologik xavfsizlikni ta’minlash, balki barqaror iqtisodiy o‘rish, yangi ish o‘rinlari yaratish va innovatsion texnologiyalarni keng joriy etishda muhim omil hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi ham mazkur global jarayonlardan chetda qolmagan holda, milliy taraqqiyot strategiyasida ekologik barqarorlikni ta’minlash va resurslardan oqilona foydalanishni ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilab olgan. 2019-yil 4-oktabrda qabul qilingan Prezident qarori PQ-4477 — “O‘zbekiston Respublikasida 2030-yilgacha yashil iqtisodiyotga o‘tish strategiyasi to‘g‘risida”gi hujjat ushbu boradagi islohotlarning huquqiy asosini yaratdi.

Mazkur strategiya mamlakat iqtisodiy taraqqiyotini yangi bosqichga olib chiqish, energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini kengaytirish, ekologik muammolarni kamaytirish va aholining turmush sifatini yaxshilashga qaratilgan. Shu bilan birga, moliya institutlari, sug‘urta kompaniyalari va xususiy sektor vakillari ham yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda faol ishtirok etishi zarur.

Ushbu maqolada O‘zbekistonda yashil iqtisodiyot konsepsiyasining nazariy asoslari, PQ-4477 qarori doirasida amalga oshirilayotgan islohotlar, ularning iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy samaradorligi hamda istiqboldagi ustuvor yo‘nalishlar ilmiy tahlil qilinadi.

O‘zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotga bosqichma-bosqich o‘tish jarayoni davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida shakllanmoqda. Shu maqsadda 2019-yil 4-oktabrda qabul qilingan PQ-4477-sonli Prezident qarori — “O‘zbekiston Respublikasida 2030 yilgacha yashil iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi hujjat mamlakat taraqqiyotining yangi bosqichini belgilab berdi.

Mazkur strategiya quyidagi ustuvor yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

1. Energiya samaradorligini oshirish – iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida energiya sarfini kamaytirish, zamonaviy energiya tejankor texnologiyalarni keng joriy etish.
2. Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish – quyosh va shamol elektr stansiyalarini qurish, biogaz va gidroenergetika loyihalarini kengaytirish, 2030-yilgacha umumiy energiya balansida qayta tiklanuvchi manbalar ulushini sezilarli oshirish.
3. Atrof-muhitni muhofaza qilish – chiqindilarni qayta ishlash, havoga chiqarilayotgan zararli moddalar hajmini kamaytirish, suv resurslaridan oqilona foydalanish.

4. Transport tizimini modernizatsiya qilish – ekologik toza transport vositalaridan foydalanishni kengaytirish, elektr transport infratuzilmasini yaratish.

5. Qishloq xo'jaligida barqarorlikni ta'minlash – suvni tejoyvchi texnologiyalarni joriy qilish, yer unumdorligini oshirish va ekologik xavfsiz mahsulot ishlab chiqarishga e'tibor qaratish.

6. Moliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish – yashil obligatsiyalar, sug'urta va imtiyozli kreditlar orqali iqtisodiyotning "yashil sektor"ga investitsiyalarni keng jalb etish.

PQ-4477 qarorining ahamiyati shundaki, u nafaqat ekologik muammolarni hal qilishga, balki iqtisodiy o'sishning sifat jihatdan yangi modelini shakllantirishga xizmat qiladi. Qarorda qayd etilgan chora-tadbirlar BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDGs) bilan uzviy bog'liq bo'lib, mamlakatning xalqaro hamkorlikdagi iqlim siyosatini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, strategiya doirasida 2030-yilgacha quyidagi asosiy ko'rsatkichlarga erishish belgilangan:

yalpi ichki mahsulot birligiga nisbatan energiya sarfini keskin kamaytirish;

qayta tiklanuvchi energiya manbalari ulushini 25–30 foizgacha oshirish;

chiqindilarni qayta ishlash darajasini oshirish va ikkilamchi resurslar bozorini rivojlantirish;

ekologik toza transport vositalarining umumiy transport tizimidagi ulushini kengaytirish.

Shunday qilib, PQ-4477 qarori O'zbekistonni an'anaviy resurslarga asoslangan iqtisodiy modeldan ekologik barqaror va innovatsion iqtisodiyot sari yo'naltiruvchi strategik yo'l xaritasi vazifasini bajaradi.

Yashil iqtisodiyotning muvaffaqiyatli rivojlanishi nafaqat davlat siyosati va huquqiy asoslar, balki moliyaviy institutlarning faol ishtirokini ham talab etadi. Chunki ekologik barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan yirik loyihalar katta miqdordagi investitsiyalarni jalb etishni zarur qiladi. Bu jarayonda tijorat banklari, investitsiya fondlari, xalqaro moliya institutlari hamda sug'urta kompaniyalari muhim rol o'ynaydi.

Moliyaviy institutlar yashil iqtisodiyotning moliyaviy asosini yaratadi. Ularning asosiy funksiyalari quyidagilardan iborat:

Yashil kreditlash – ekologik toza texnologiyalar, qayta tiklanuvchi energiya va chiqindilarni qayta ishlash sohalariga imtiyozli kreditlar ajratish;

Yashil obligatsiyalar – ekologik loyihalarni moliyalashtirish uchun maxsus obligatsiyalar chiqarish;

Xalqaro hamkorlik – Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki va boshqa moliyaviy tashkilotlar bilan birgalikda investitsiya loyihalarini amalga oshirish;

Raqamli moliya – zamonaviy texnologiyalar orqali moliyaviy oqimlarni shaffoflashtirish va ekologik loyihalarning samaradorligini oshirish.

Sug'urta sohasi yashil iqtisodiyotda strategik ahamiyatga ega. Chunki yashil loyihalar ko'pincha yuqori risklarga ega bo'lib, ularning muvaffaqiyati sug'urta himoyasisiz kafolatlanmaydi. Sug'urta kompaniyalari quyidagi vazifalarni bajaradi:

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

1. Ekologik xavf-xatarlarni sug'urtalash – iqlim o'zgarishi, tabiiy ofatlar va ekologik falokatlar oqibatida yuzaga keladigan moliyaviy zararlarni qoplash.

2. Yashil loyihalarni moliyaviy kafolatlash – qayta tiklanuvchi energiya stansiyalari, chiqindi qayta ishlash zavodlari kabi yirik investitsiya loyihalarini moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlash.

3. Risklarni boshqarish – yashil iqtisodiyotga oid loyihalarning xavf darajasini baholash, ularni minimallashtirish bo'yicha maslahatlar berish.

4. Moliyaviy barqarorlikni ta'minlash – sug'urta mexanizmlari orqali yashil iqtisodiyotda investorlar ishonchini oshirish.

O'zbekistonda esa sug'urta kompaniyalarining yashil iqtisodiyotdagi roli endigina shakllanmoqda. PQ-4477 qaroridan kelib chiqib, bu sohada alohida sug'urta mexanizmlari ishlab chiqilishi dolzarb vazifadir.

Shunday qilib, moliyaviy institutlar, xususan, sug'urta kompaniyalari yashil iqtisodiyotning moliyaviy tayanchi hisoblanadi va ular barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda asosiy vositachilardan biri bo'lib xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi 2030 yilgacha yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi doirasida amalga oshirilayotgan islohotlar nafaqat ekologik muammolarni hal qilish, balki iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashga ham qaratilgan. Mazkur islohotlarning samaradorligi ko'p qirrali bo'lib, ular quyidagi yo'nalishlarda o'z ifodasini topmoqda:

Iqtisodiy samaradorlik:

1. Energiya tejamkorligi – sanoat va transport sohalarida energiya samaradorligini oshirish natijasida ishlab chiqarish xarajatlari kamaymoqda, bu esa milliy mahsulotning raqobatbardoshligini kuchaytiradi.

2. Investitsiyalarni jalb qilish – qayta tiklanuvchi energiya manbalariga oid loyihalarga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish jarayoni jadallashmoqda. Yashil obligatsiyalar va imtiyozli kreditlar iqtisodiyotda yangi moliyaviy instrument sifatida shakllanmoqda.

3. Innovatsion texnologiyalarni joriy etish – ilmiy-tadqiqot institutlari va startup kompaniyalarning ekologik toza texnologiyalar sohasidagi faoliyati kengayib bormoqda. Bu esa innovatsion iqtisodiyotga o'tish jarayonini tezlashtirmoqda.

4. Eksport imkoniyatlarining oshishi – ekologik standartlarga javob beruvchi mahsulotlarni ishlab chiqarish orqali O'zbekiston xalqaro bozorlar, xususan, Yevropa Ittifoqi mamlakatlariga chiqish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Ijtimoiy samaradorlik:

1. Aholining bandligini ta'minlash – qayta tiklanuvchi energiya, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik qishloq xo'jaligi sohalarida yangi ish o'rinlari yaratilmoqda.

2. Sog'lom turmush tarzini rivojlantirish – havoning ifloslanishi, chiqindilar muammosi va iqlim o'zgarishi ta'sirining kamayishi natija sida aholining sog'lig'i yaxshilanadi.

3. Ekologik ongni yuksaltirish – ta'lim muassasalari va ommaviy axborot vositalari orqali aholining ekologik madaniyati oshmoqda, bu esa barqaror rivojlanishga faol hissa qo'shadi.

4. Hududiy tenglik – yashil iqtisodiyot loyihalari, jumladan, quyosh va shamol elektr stansiyalari qishloq hududlarida ham amalga oshirilayotgani tufayli urbanizatsiya jarayonidagi ijtimoiy tengsizlik kamayadi.

Iqtisodiy va ijtimoiy natijalar ekologik samaradorlik bilan chambarchas bog'liq. Masalan, chiqindilarni qayta ishlash sohasi nafaqat iqtisodiy daromad, balki atrof-muhit tozaligini ham ta'minlaydi; qayta tiklanuvchi energiya manbalari esa uglerod izini kamaytirish bilan birga, yangi ish o'rinlarini yaratadi.

Umuman olganda, O'zbekistonda yashil iqtisodiyot islohotlari iqtisodiy o'sishni ekologik barqarorlik va ijtimoiy farovonlik bilan uyg'unlashtirishga xizmat qilmoqda. Bu jarayon nafaqat milliy rivojlanish strategiyasiga, balki xalqaro barqaror rivojlanish maqsadlariga hamohang tarzda olib borilmoqda.

Muammolar va istiqboldagi yechimlar

O'zbekiston Respublikasida yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarali natijalar berayotganiga qaramay, ushbu jarayonda qator tizimli muammolar ham mavjud. Ularni bartaraf etish bo'yicha istiqboldagi yechimlarni ishlab chiqish zarur.

Moliyaviy muammolar

1- Investitsiya resurslarining cheklanganligi – qayta tiklanuvchi energiya va ekologik texnologiyalarni joriy etish katta mablag' talab qiladi, lekin ichki moliyaviy manbalar yetarli emas.

2- Xalqaro moliya institutlariga qaramlik – hozirgi paytda ko'plab yashil loyihalar asosan xalqaro kredit va grantlarga tayangan holda amalga oshirilmoqda.

Yechimlar:

1. Yashil obligatsiyalar va moliyaviy derivativlarni milliy moliya bozorida keng joriy etish.

2. Davlat-xususiy sheriklik asosida yirik ekologik loyihalarni moliyalashtirish.

3. Sug'urta kompaniyalarini yashil loyihalarni qo'llab-quvvatlashga jalb etish.

Texnologik muammolar:

1- Innovatsion texnologiyalarning yetarlicha rivojlanmaganligi – qayta tiklanuvchi energiya uskunalari va chiqindilarni qayta ishlash texnologiyalari asosan import qilinmoqda.

2- Mahalliy ilmiy-tadqiqotlarning sustligi – yashil iqtisodiyot sohasida ilmiy tadqiqotlar hali keng miqyosda yo'lga qo'yilmagan.

Yechimlar:

1. Milliy innovatsion markazlar faoliyatini kengaytirish va ularni xalqaro ilmiy hamkorlik tarmoqlariga qo'shish.

2. Ekologik startaplarni rag'batlantirish uchun maxsus grant dasturlarini joriy etish.

3. Yashil texnologiyalar bo'yicha xorijiy kompaniyalar bilan qo'shma korxonalar tashkil etish.

Institutsional muammolar:

1- Huquqiy bazadagi bo'shliqlar – ekologik talablar va yashil iqtisodiyot standartlari to'liq ishlab chiqilmagan.

2- Davlat idoralari o'rtasida koordinatsiya yetarli emas – ba'zi loyihalar turli vazirlik va idoralar o'rtasida to'liq muvofiqlashtirilmagan holda amalga oshirilmoqda.

Yechimlar:

1. Yashil iqtisodiyot bo'yicha yagona davlat agentligini tashkil etish.

2. Huquqiy normalarni xalqaro standartlarga moslashtirish.

3. Har bir vazirlik faoliyatida yashil iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha maxsus departamentlar tashkil etish.

Ijtimoiy muammolar:

Ekologik madaniyatning pastligi – aholining katta qismi resurslarni tejash, chiqindilarni qayta ishlash yoki ekologik transportdan foydalanishning ahamiyatini yetarli darajada tushunmaydi.

Kadrlar yetishmovchiligi – qayta tiklanuvchi energiya va ekologik texnologiyalar sohasida malakali mutaxassislar soni kam.

Yechimlar:

1. Ta'lim tizimida yashil iqtisodiyot bo'yicha maxsus o'quv dasturlarini joriy etish.

2. Ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlarda ekologik ongni oshirish bo'yicha kampaniyalar olib borish.

3. Xorijiy universitetlar bilan hamkorlikda qo'shma ta'lim dasturlarini amalga oshirish.

Umuman olganda, mavjud muammolarni bartaraf etish orqali O'zbekiston yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonini yanada tezlashtirishi mumkin. Bu nafaqat milliy iqtisodiy barqarorlik, balki xalqaro miqyosda mamlakatning ekologik mas'uliyatli davlat sifatida nufuzini oshirishga xizmat qiladi.

Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida moliya sektori, xususan, sug'urta kompaniyalari va banklarning faoliyati hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. Chunki ekologik loyihalar yuqori sarmoya talab qiluvchi, uzoq muddatda o'zini oqlaydigan va ko'plab noaniqliklar bilan bog'liq jarayonlardir. Bunday sharoitda moliya institutlari risklarni kamaytirish, barqaror moliyalashtirish va investitsion muhitni shakllantirishda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi.

Sug'urta kompaniyalari yashil iqtisodiyot loyihalarida bir necha yo'nalishda muhim o'rin tutadi:

1. Ekologik risklarni sug'urtalash – qayta tiklanuvchi energiya manbalari (quyosh, shamol, biomassa) loyihalarini amalga oshirishda tabiiy ofatlar, texnik nosozliklar va boshqa xatarlar yuzaga kelishi mumkin. Sug'urta kompaniyalari ushbu risklarni qoplab, investorlar uchun xavfsizlik kafolatini yaratadi.

2. Iqlim o'zgarishi oqibatlarini boshqarish – suv toshqinlari, qurg'oqchilik va boshqa tabiiy ofatlar natijasida ko'riladigan zararlarni sug'urtalash orqali aholining va korxonalarning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash mumkin.

3. Yashil sug'urta mahsulotlari – ekologik avtomobillar, energiya samarador binolar yoki chiqindilarni qayta ishlash korxonalarini qo'llab-quvvatlash uchun maxsus sug'urta paketlarini ishlab chiqish istiqbolli yo'nalishdir.

Moliya sektorini rivojlantirish bo'yicha quyidagi takliflar berilgan :

- Sug'urta kompaniyalari uchun yashil sug'urta standartlarini ishlab chiqish;
- Bank tizimida yashil kredit liniyalarini kengaytirish;
- Milliy fondlar orqali ekologik loyihalarni grant va subsidiyalar bilan qo'llab-quvvatlash;
- Yashil obligatsiyalar bozorini shakllantirish uchun soliq imtiyozlari joriy etish;
- Moliya institutlarining ekologik loyihalarda risklarni baholash salohiyatini oshirish.

Umuman olganda, sug'urta kompaniyalari va moliya institutlari O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida "moliyaviy ko'priklarni" vazifasini bajaradi. Ularning faol ishtirokisiz na ekologik islohotlarning samaradorligi, na barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish mumkin bo'ladi.

Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni ko'plab mamlakatlarda milliy rivojlanish strategiyasining ajralmas qismiga aylangan. Xorijiy tajribani o'rganish O'zbekiston uchun muhim ahamiyat kasb etadi, chunki xalqaro amaliyotlar nafaqat samarali mexanizmlarni, balki yo'l qo'yilgan xatoliklarni ham ko'rsatib beradi. Shu bois, Germaniya, Keniya va AQSh kabi mamlakatlarning yashil iqtisodiyotni rivojlantirishdagi tajribasi O'zbekiston amaliyotini boyitishi mumkin.

Germaniya yashil iqtisodiyotning yetakchi markazlaridan biri hisoblanadi. 1990-yillardan boshlab bu davlat "Energiewende" (energiya burilishi) dasturini joriy qildi va natijada qayta tiklanuvchi energiya manbalari milliy energetika tizimining asosiy qismiga aylandi. Mamlakatda quyosh va shamol energiyasi loyihalarini moliyalashtirish uchun maxsus yashil obligatsiyalar bozori shakllantirildi. Bundan tashqari, sug'urta kompaniyalari ekologik risklarni baholash va qoplash mexanizmlarini ishlab chiqib, investitsion muhitni yanada ishonchli qildi.

Afrikaning rivojlanayotgan davlatlaridan biri bo'lgan Keniyada yashil iqtisodiyot dastlab qishloq xo'jaligini modernizatsiya qilish va energiya yetishmovchiligini bartaraf etishga qaratildi. Mamlakatda geotermal energiya manbalari keng o'zlashtirilmoqda, bu esa energiya mustaqilligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, sug'urta kompaniyalari qurg'oqchilik, suv taqchilligi va hosildorlikka ta'sir etuvchi ekologik xatarlarni qoplash mexanizmlarini yo'lga qo'ygan. Natijada, qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari barqaror faoliyat yuritish imkoniyatiga ega bo'ldi.

AQSh yashil iqtisodiyotning turli segmentlarini rivojlantirishda yetakchi o'rinlardan birini egallaydi. Federal va shtat darajasida ekologik toza texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha grant va subsidiyalar taqdim etiladi. Banklar va investitsiya fondlari yashil obligatsiyalarni keng miqyosda chiqarib, qayta tiklanuvchi energiya, transport va chiqindilarni qayta ishlash loyihalariga sarmoya kiritmoqda. Sug'urta sektori esa iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xavflarni qoplash bo'yicha ilg'or mexanizmlarni ishlab chiqqan.

O'zbekistonda ham 2019-yilda qabul qilingan "2030-yilgacha yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" milliy darajada ekologik islohotlarning yo'nalishlarini belgilab berdi. Energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini (quyosh va shamol) keng joriy etish, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik transport tizimini rivojlantirish bo'yicha dasturlar ishlab chiqilmoqda. Sug'urta kompaniyalari hali bu jarayonda to'liq faol ishtirok etmagan bo'lsa-da, istiqbolida ekologik risklarni qoplash bo'yicha yangi sug'urta mahsulotlarini joriy etishi kutilmoqda. Banklar esa energiya samarador texnologiyalarni joriy etuvchi korxonalarga imtiyozli kredit liniyalarini taqdim etishni boshlagan.

Xorijiy mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, yashil iqtisodiyotga o'tishda moliya sektori va sug'urta kompaniyalari hal qiluvchi rol o'ynaydi. Germaniya va AQShda moliya bozorining rivojlanganligi ekologik loyihalarning muvaffaqiyatini ta'minlagan bo'lsa, Keniya tajribasi rivojlanayotgan davlatlar uchun amaliy yo'l xaritasi vazifasini bajaradi. O'zbekiston esa o'zining milliy strategiyasi asosida bu tajribalardan foydalanib, ichki moliya institutlari va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirishi zarur.

Xulosa va takliflar quyidagicha :

Yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni O'zbekiston Respublikasining barqaror rivojlanish strategiyasida ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida e'tirof etilgan. Ushbu yo'nalishda amalga oshirilayotgan islohotlar mamlakatning iqtisodiy samaradorligini oshirish, ekologik xavfsizlikni ta'minlash va ijtimoiy farovonlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa

1. Nazariy jihatdan, yashil iqtisodiyot an'anaviy iqtisodiyotdan tubdan farq qiladi: u resurslarni tejash, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va ekologik barqarorlikni ta'minlashga asoslanadi.

2. Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, Germaniya, AQSh va Keniya kabi davlatlarda yashil iqtisodiyotga o'tishda moliya sektori va sug'urta kompaniyalari hal qiluvchi ahamiyat kasb etgan.

3. O'zbekiston amaliyotida so'nggi yillarda qayta tiklanuvchi energiya, energiya samaradorligi va chiqindilarni boshqarish sohasida muhim qadamlar tashlandi. Shu bilan birga, moliya sektori va sug'urta kompaniyalari imkoniyatlari hali to'liq safarbar etilgani yo'q.

4. Sug'urta kompaniyalari ekologik risklarni sug'urtalash, iqlim o'zgarishi oqibatlarini boshqarish va maxsus yashil sug'urta mahsulotlarini ishlab chiqishda faol ishtirok etishi zarur.

5. Banklar va moliya institutlari esa yashil kreditlar, yashil obligatsiyalar, davlat-xususiy sheriklik va xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlik orqali yashil loyihalarni moliyalashtirishni kengaytirishi lozim.

Takliflar:

1. Yashil sug'urta mahsulotlarini ishlab chiqish va milliy sug'urta tizimiga joriy etish.
2. Bank sektorida yashil kredit liniyalarini kengaytirish hamda past foizli kreditlar orqali ekologik loyihalarni rag'batlantirish.

3. Yashil obligatsiyalar bozorini rivojlantirish uchun soliq imtiyozlari va investorlar uchun kafolat mexanizmlarini joriy qilish.

4. Davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini kengaytirish orqali yirik ekologik infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish.

5. Xalqaro tajribani joriy etish, ya'ni Germaniya, AQSh va Keniya kabi davlatlarning samarali modellarini O'zbekiston sharoitiga moslashtirish.

6. Kadrlar salohiyatini oshirish – moliya sektori va sug'urta kompaniyalari xodimlari uchun maxsus treninglar va ilmiy-amaliy seminarlar tashkil etish.

7. Ilmiy-tadqiqot ishlarini kengaytirish, yashil iqtisodiyot sohasida universitetlar, ilmiy markazlar va amaliyotchi mutaxassislar hamkorligini kuchaytirish.

Umuman olganda, O'zbekistonning yashil iqtisodiyotga o'tishi moliya sektori va sug'urta kompaniyalari faoliyatisiz to'liq samara bermaydi. Shu bois, ularni faol ishtirokchi sifatida jalb qilish, xalqaro tajribadan unumli foydalanish va milliy mexanizmlarni takomillashtirish mamlakatning 2030-yilgacha bo'lgan barqaror rivojlanish strategiyasini muvaffaqiyatli amalga oshirishning asosiy shartidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasi to'g'risida"gi Qarori. – Toshkent: Lex.uz, 2019.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining yashil iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qarori. – Toshkent: Lex.uz, 2023.

3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Energiya samaradorligini oshirish va qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori. – Toshkent, 2021.

4. O'zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi. Yashil iqtisodiyot bo'yicha ilmiy tadqiqotlar hisobotlari. – Toshkent, 2022.

5. Jahon banki. "Green Growth and Sustainable Development in Central Asia" hisobotlari. – Vashington, 2021.

6. Osiyo taraqqiyot banki. "Renewable Energy Development in Uzbekistan" tahliliy sharhi. – Manila, 2020.

7. Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki. "Green Economy Transition Strategy" – London, 2021.

8. OECD. "Green Growth Indicators" – Parij, 2020.

9. UNEP. "Global Green New Deal: Policy Brief" – Nairobi, 2019.

10. ILO. "Green Jobs: Towards Decent Work in a Sustainable, Low-Carbon World" – Jeneva, 2020.

11. UNDP. "Sustainable Development Goals Report" – Nyu-York, 2021.

12. Germaniya Federal Iqtisodiyot va energetika vazirligi. "Energiewende Progress Report" – Berlin, 2022.